

8. kafli skólanámskrár Garðaskóla: Forvarnar- og viðbragðsáætlanir

Forvarnaráætlun Garðaskóla fjallar um hvernig forsendur eru lagðar fyrir heilbrigðu lífni nemenda og spornað er við óheilbrigðu lífni.

8.1 Forvarnaráætlun

Forvarnaráætlun Garðaskóla byggir á jákvæðum og uppbyggilegum skólabrag sem unnið er að skv. hugmyndafræði uppbyggingarstefnunnar. Markvisst er unnið að forvörnum í víðum skilningi og allt skólastarf miðast að því að nemendur öðlist sjálfstjórn og hæfni í að bera ábyrgð á eigin gjörðum. Í starfi skólans er lögð áhersla á gagnkvæma virðingu og jákvæð samskipti og þannig stutt við að hver einstaklingur efli sterka og heilbrigða sjálfsmynd, góðan félagsþroska og læri að lifa og starfa í þjóðfélaginu. Markmið samskipta í skólanum er að allir aðilar komi sterkari frá samskiptum. Þegar út af ber er leitað leiða til að ná stjórn á aðstæðum, leiðrétt mistök og gera áætlun um betrun sem leiðir til sjálfsábyrgðar, sjálfstjórnar og sjálfsvirðingar. Þessar stoðir nýtast sem forvörn gegn röngum og óábyrgum ákvörðunum um neyslu, framkomu, samskipti og gjörðir.

Á þessum grunni eru aðgerðir í forvörnum á nokkrum afmörkuðum sviðum unnar og ber þar helst að nefna:

1. Forsendur forvarnarverkefna byggðar upp með áherslu á að efla sjálfsábyrgð og félagsþroska allra nemenda.
2. Forvarnir á sviði velferðar, kynheilbrigðis og jafnréttis
3. Forvarnir gegn notkun áfengis, tóbaks og annarra fíkniefna
4. Forvarnir á sviði netnóktunar

Forvarnarverkefni í Garðaskóla eru unnin í nánú samstarfi við félagsmiðstöðina Garðalund, foreldrafélag Garðaskóla og fleiri samstarfsaðila. Árgangar sækja viðburði í heilu lagi, verkefni eru kennd innan fagdeilda og umsjónarkennarar vinna veigamikinn hluta þessarar áætlunar með umsjónarnemendum sínum bæði í vikulegum umsjónartímum og á þemadögum.

Á hverju ári taka forvarnarverkefni mið af áherslum í skólastarfinu, þörfum nemendasamfélagsins og því framboði sem er í boði á höfuðborgarsvæðinu. Skólastjóri og forstöðumaður Garðalundar miðla upplýsingum sín í milli um hegðunarmynstur í nemendahópnum. Þeir eiga reglulega samtal við fulltrúa foreldra um stöðu mála. Til dæmis fundar skólastjóri með stjórn foreldrafélagsins a.m.k. einu sinni á önn og hittir bekkjarfulltrúa á fundi þeirra að hausti. Einnig fylgjast aðilar með niðurstöðum kannana á borð við **Ungt fólk** sem gefa upplýsingar um viðhorf og lífshætti ungmenna á hverju ári.

Yfirlit um skipulag forvarnarverkefna á hverju skólaári er birt í starfsáætlun (<http://gardaskoli.is/skolinn/starfsaaetlun-gardaskola/>).

8.1.1 Velferð barna og ungmenna í Garðaskóla

Garðaskóli er aðili að verkefninu **Velferð barna og ungmenna í Garðabæ** sem hófst með styrk frá Sprotasjóði Menntamálaráðuneytisins árið 2013 og hélt áfram 2015 með styrk frá Þróunarsjóði grunnskóla í Garðabæ. Markmið verkefnisins er að samhæfa verklag og vinnubrögð allra sem vinna með börnum og unglingum í bænum þegar grunur kviknar um ofbeldi, vanrækslu eða áhættuhegðun. Undir hatti velferðar verkefnisins er líka haldið utan um **fræðsluyfirlit um námsefni á sviði jafnréttis, kynheilbrigðis og velferðar**. Verklag og nánari upplýsingar má nálgast á **vef skólans**.

Velferðar verkefnið hefur skýrar tengingar við þá aðila sem vinna að tómstundastarfi barna og unglinga í bænum. Það styður við forvarnaáætlun Garðaskóla og skapar samfellu í gegnum öll skólastig í Garðabæ á sviði forvarna og velferðar.

Í Garðaskóla hefur sérstök áhersla verið lögð á forvarnir gegn kynferðislegu ofbeldi og hefur skólinn átt gott samstarf við samtökin [Blátt áfram](#) á þessu sviði. Fræðsla frá Blátt áfram er hluti af umsjónar/lífsleiknikennslu í 8. bekk og námsráðgjafar fylgja henni vel eftir. Önnur fræðsla á sviði kynheilbrigðis fer fram í umsjón í öllum árgöngum í umsjónartímum og öðrum faggreinum, sérstaklega náttúrufræðinni.

Deildarstjórar og námsráðgjafar hafa yfirumsjón með forvörnum og viðbrögðum skólans ef upp koma tilfelli um kynferðislegt ofbeldi. Slíkt er ávallt litið alvarlegum augum og vísað til barnaverndaryfirvalda eins og lög gera ráð fyrir.

8.1.2 Forvarnir gegn notkun áfengis, tóbaks og annarra fíkniefna

Starfsfólk og stjórnendur Garðaskóla fylgjast vel með nemendum skólans í daglegu starfi. Ætlast er til að starfsfólk þekki einkenni sem einstaklingar sýna samhliða neyslu á ávanabindandi efnum og bregðist ákveðið við ef grunur kviknar um að nemandi sé að neyta slíkra efna. Í [skólareglum](#) eru settar skýrar marklínur í þessum efnum: „Við ástundum heilbrigðar lífsvenjur, snæðum holla fæðu og hreyfum okkur reglulega. Garðaskóli er heilsueflandi skóli sem styður nemendur til heilbrigðra lífs- og neysluháttanna. Við höfnum neyslu tóbaks, áfengis og annarra vímuefna.“

Ef grunur kviknar um að nemandi neyti vímuefna af einhverju tagi er alltaf haft samband við forráðamenn og unnið úr málinu í samráði við þá. Mál eru unnin í samræmi við gildi og vinnubrögð Garðaskóla eins og þeim er lýst á vefnum [Samskipti og skólaandi](#). Neysla áfengis og annarra fíkniefna er ávallt tilkynnt barnaverndaryfirvöldum eins og lög gera ráð fyrir. Þegar þörf er á ráðgjöf og eftirfylgni mála er leitað til skólahjúkrunarfræðings og annarra sérfræðiaðila.

Stjórnendur Garðaskóla og Garðalundar fylgjast á hverju ári með niðurstöðum rannsóknarinnar [Ungt fólk – Hagir og líðan](#) sem gefur upplýsingar um neysluvenjur, hegðun, tengslamyndun og líðan barna í 5.-10. bekk á Íslandi. Ákvarðanir um hvaða gestafyrirlesarar eru fengnir til að vinna með nemendum skólans eru m.a. teknar út frá þeim þörfum sem birtast í niðurstöðum rannsóknarinnar.

8.1.3 Forvarnir á sviði netnotkunar

Netheimurinn er daglegur hluti af lífi barna, unglinga og fullorðinna. Internetið er vettvangur náms, samskipta og vaxtarmöguleika af ýmsu tagi. En ofnotkun netsins getur haft alvarlegar afleiðingar: líkamlegar, andlegar og félagslegar. Í Garðaskóla er lögð áhersla á að nýta netið og snjalltækni á ábyrgan hátt þannig að það gagnist í námi. Í [tölvu- og netstefnu skólans](#) eru settar skýrar marklínur sem fylgt er eftir í daglegu starfi. Í upplýsingatækni í 8. bekk og verkefnum innan flestra annarra faggreina er fjallað um ábyrga hegðun við öflun upplýsinga, notkun á netinu og í samskiptum á netinu.

Ef nemandi verður uppvís að óábyrgri netnotkun er tekið á málinu í samræmi við [verklag skólans](#), þ.e. á uppbyggilegan hátt. Nemanda er gefið tækifæri til að leiðrétta hegðun sína og foreldrar eru upplýstir um málið. Ef upp koma mál þar sem grunur leikur á að um einelti á netinu sé að ræða er unnið úr málum skv. [eineltisáætlun skólans](#).

Starfsmenn skólans og félagsmiðstöðvar fylgjast með niðurstöðum rannsóknarinnar [Ungt fólk – Hagir og líðan](#) og bregðast við þeirri netnotkun sem þeir verða varir við í daglegu starfi.

Jákvæð netnotkun er nýtt til góðra verka og neikvæð notkun er stöðvuð og leiða leitað til að koma málum í betri farveg. Starfsfólk leitar markvisst til sálfræðinga og annarra aðila sem vinna að lausnum fyrir þá einstaklinga sem ofnota netið og missa fótanna vegna þessa. Áhersla er lögð á að starfsmenn, jafnt sem nemendur, fái reglulega fræðslu um strauma og stefnur í netnotkun ungmenna þannig að þeir viti hverju ástæða er til að fylgjast með, hvar hættur geta legið og hvernig best sé að bregðast við.

8.1.4 Viðbrögð við óábyrgri hegðun

Í Garðaskóla er lögð áhersla á að fyrirbyggja neikvæða hegðun með öflugum stoðkerfi sem styður við nemendur námslega, félagslega og tilfinningalega. Umsjónarkennarar fylgjast náið með umsjónarnemendum sínum og halda sterkum tengslum við heimilin. Starf deildarstjóra, námsráðgjafa og námsvers miðar allt að stuðningi við einstaklinga og hópa í skólanum.

Starfsfólk Garðalundar vinnur náið með starfsfólki skólans að því að fylgjast með nemendum í daglegu starfi, bjóða fjölbreytta dagskrá verkefna utan skólatíma og bregðast við neikvæðum mynstrum sem upp kunna að koma í nemendahópnum. Forstöðumaður Garðalundar situr í nemendaverndarráði Garðaskóla. Ráðið styður við bakið á starfsmönnum með ráðgjöf og úrræðum innan og utan skóla.

Nemendur vita að sömu reglur gilda í skóla og félagsmiðstöð og mörk er skýr varðandi neyslu vímugjafa og samskipti nemenda bæði í raunheimi og netheimi. Þessar reglur eru tilgreindar í [skólareglum](#) og á vefnum [Samskipti og skólaandi](#). Viðbrögð við brotum á marklínunum fara eftir þunga og eðli brots. Í öllum tilvikum er varða skaðlega neyslu eða sjálfsskaðandi hegðun er nemendum gert að sækja fræðslu hjá hjúkrunarfræðingi og/eða námsráðgjafa um skaðsemi viðkomandi neyslu eða hegðunarmynsturs. Öll brot varðandi neyslu áfengis eða annarra vímugjafa eru tilkynnt forráðamönnum og þeir kallaðir til viðtals með börnum sínum. Slík brot eru einnig tilkynnt félagsmálayfirvöldum. Brot af þessu tagi hafa verið sjaldgæf á undanförunum árum.

8.2 Gegn einelti í Garðabæ

Í Garðaskóla eiga allir rétt á að geta stundað nám og notið félagslífs án þess að óttast einelti eða annað ofbeldi. Einelti er litið alvarlegum augum og þegar upp koma mál í skólanum þar sem grunur leikur á að um slíkt sé að ræða er tekið á málinu strax. Mikilvægt er að hafa í huga að ekki er öll stríðni, áflog, samskiptavandamál eða vanlíðan nemenda einelti. Það þýðir þó ekki að slíkan vanda eigi að láta afskiptalaus. Til að leysa vanda sem upp er kominn og koma í veg fyrir eintelti þarf samstillt átak og ábyrgð nemenda, forráðamanna, kennara og annarra starfsmanna skólans.

Garðaskóli tekur þátt í verkefninu [Gegn einelti í Garðabæ](#) sem er samstarfsverkefni grunnskóla bæjarins. Markmið verkefnisins er að koma á samræmdum vinnubrögðum til að fyrirbyggja og bregðast við einelti, bæta líðan og öryggi nemenda og skólabraginn í heild. Í [eineltisáætlun Garðabæjar](#) er birt skilgreining á einelti, hvernig starfsmenn eiga að bregðast við og vinna með það. Allir starfsmenn skólans taka þátt í verkefninu. Í skólanum er starfrækt eineltisteymi sem situr einnig í verkefnastjórn „Gegn einelti í Garðabæ“.

Eineltisáætlun skólans er kynnt öllum starfsmönnum og nemendum hvert haust. Náms- og starfsráðgjafar halda utan um þær kynningar og þróa milli ára.

Á Íslandi er skilgreindur dagur gegn einelti 8. nóvember ár hvert. Í nóvember er því lögð áhersla á að hafa markvissa vinnu gegn einelti með öllum nemendum. Það er misjafnt milli ára hvaða verkefni eru unnin: gestafyrirlesarar, þemadagur, vinna í umsjónarhópum og margt fleira er sett á dagskrá og er þá tekið mið af því framboði sem er til staðar hvert haust.

Á vorönn í 8. bekk fer fram jafningjafræðsla gegn einelti. Námsráðgjafar og nemendaráðgjafar standa að því verkefni. Nemendaráðgjafar eru hópur nemenda sem vinnur að því að viðhalda góðum skólabrag. Hópurinn starfar undir stjórn námsráðgjafa og fær starf sitt metið sem valgrein í skólanum.

8.3 Viðbragðs- og áfallaáætlun

Í **viðbragðs- og áfallaáætlun** er gerð grein fyrir hlutverki áfallaráðs og lýsingar gefnar á verkferlum sem viðhafðir eru þegar starfsfólk og nemendur þurfa að bregðast við áföllum og hættuástandi. Áfallaráð uppfærir áætlunina ár hvert og framfylgir henni innan skólans. Í **starfsþróunaráætlun** er gert grein fyrir þeim námskeiðum sem haldin eru til að starfsfólk þekki viðbragðs- og áfallaáætlunina og efli færni til að bregðast við veikindum, slysum, bruna og öðrum áföllum sem geta átt sér stað í skólanum. Öllum starfsmönnum ber að sækja eldvarnarnámskeið og skyndihjálparnámskeið reglulega.

Viðbragðs- og áfallaáætlunin í heild er birt á [vef Garðaskóla](#) ásamt tenglum á tengd gögn, t.d. frá Almannavörnum og Slökkviliði.

8.4 Nemendaverndarráð

Við Garðaskóla starfar nemendaverndarráð skv. [reglugerð nr. 584/2010 um sérfræðiþjónustu sveitarfélaga við leik- og grunnskóla og nemendaverndarráð í grunnskólum](#). Nemendaverndarráð hefur það meginmarkmið að starfa að velferðarmálum einstakra nemenda í skólanum. Nemendaverndarráð samræmir störf þeirra sem sjá um málefni nemenda varðandi forvarnarstörf, heilsugæslu, námsráðgjöf, sérkennslu og sérfræðiþjónustu. Ráðið er skólastjóra og aðstoðarskólastjóra til aðstoðar við gerð og framkvæmd áætlana um sérstaka aðstoð við nemendur. Nemendaverndarráð fjallar um úrræði í málum nemenda sem til þess er vísað. Fundir eru bókaðir og farið er með allar upplýsingar samkvæmt reglum um meðferð trúnaðargagna. Þegar máli nemanda er formlega vísað til nemendaverndarráðs eru foreldrar upplýstir um það.

Nemendaverndarráð fundar vikulega á starfstíma skóla og í því sitja aðstoðarskólastjóri, deildarstjórar árganga og námsvers, námsráðgjafar, skólahjúkrunarfræðingur, skólasálfræðingur, forstöðumaður félagsmiðstöðvar, fulltrúi fjölskyldusviðs Garðabæjar og fulltrúi meðferðarteymis Heilsugæslunnar. Umsjónarkennarar mæta á fundi þegar þörf er á því. Deildarstjóri námsvers boðar til, stjórnar og leggur fram dagskrá funda nemendaverndarráðs. Allir starfsmenn skólans geta vísað málum til nemendaverndarráðs í samráði við deildarstjóra námsvers.

Nemendaverndarráð fjallar um einstaka nemendur, mál hópa og heilla bekkja, agamál og annað er varðar velferð nemenda við skólann. Hugað er að námslegum þáttum, sjálfsmynd og líðan og félagslegri stöðu nemenda. Ráðið ákveður hver/hverjir taka að sér hvert mál og hvenær viðkomandi skal greina frá árangri þess sem gert er. Ráðið getur kallað á sinn fund þá aðila innan skólans og utan sem það telur að geti upplýst sig um ákveðin málefni. Full trúnaðarskylda fundarmanna gildir á öllum fundum nemendaverndarráðs.

Yfirlit um forvarnarverkefni Garðaskóla árið 2018, með kostnaði

	8. bekkur	9. bekkur	10. bekkur	Kostnaður
Sjálfsábyrgð og félagsproski				
Samskipti og skólaandi	Haut, umsjón	Haut, umsjón	Haut, umsjón	
Vorhátíð nemenda, Jón Jónsson með pepp og framtíðarsýn	Júní, salur	Júní, salur	Júní, salur	50.000 kr.
Uppbyggingarstefnan, starfsm.námsk.	Í ágúst ár hvert fyrir alla starfsmenn. Umræðufundur 1-2 á önn. Sjá starfspróunarátætlun			
Félagsfærni	Skilgreint út frá þörfum nemenda á hverju ári. Litlir hópar eru oft settir af stað í samvinnu við félagsmiðstöðina Garðalund.			
Danskennsla	Haut, íþróttir	Haut, íþróttir	Haut, íþróttir	460.000 kr.
Ábyrg hegðun. Til dæmis umferðarfræðsla (hjálmannotkun); Elskaðu lífið, gestafyrirlestur Þorgríms Þráinssonar; Skyndihjálp.	Haut og vor, umsjón, umræða um hjálmannotkun.	Haut og vor, umsjón: umræða um hjálmannotkun.	Haut og vor, umsjón: „Elskaðu lífið“, skyndihjálp	485.100 kr
Forvarnarvika Garðabæjar	Október, hvert haut. Áhersla sett fyrir hvert ár, unnið með nemendum, starfsfólki og forráðamönnum. Stýrt og styrkt af Mannréttinda- og forvarnarnefnd.			
Kynning á eineltisátætlun	Í ágúst ár hvert fyrir alla starfsmenn. Í september ár hvert í öllum umsjónarþekkjum.			
Jafningjafræðsla gegn einelti	Haut, umsjón, nemendaráðgjafar ræða við nemendur.			
Dagur gegn einelti	Dagur gegn einelti er 8. nóvember ár hvert. Verkefni um samskipti og/eða einelti unnin í öllum árgöngum í tengslum við daginn.			
Heilsueflingardagar	Júní, umsjón og allur skólinn saman. Á dagskrá eru t.d. skólahlaup, fjölbreyttir leikir, hollustufæði og knattspyrnumót nemenda og starfsmanna.			
Verkferakista KVAN, námskeið fyrir umsjónarkennara				Greitt af skóladeild.
Velferð, kynheilbrigði og jafnrétti	Heildstætt yfirlit um námsefni á sviði jafnréttis, kynheilbrigðis og velferðar má finna á vef Menntaklifsins: http://www.menntaklif.is/velferd-barna-i-gardabae/fraedsluyfirlit/			
Kynfræðsla	Haut, náttúrufræði	Haut, náttúrufræði	Vor, umsjón: HIV Ísland um kynsjúkdóma og HIV	
Heilsu- og kynfræðsla, frá hjúkrunarfræðingi	Vor, náttúrufræði Líkamsímynd	Jan-feb, náttúrufræði Persónuleg mörk, getnaðarvarnir, kynsjúkd. o.fl.	Haut, samfélagsfr. Ást og kynlíf, kynhneigð, ofbeldi Vor, samfélagsfræði, ábyrgð á eigin heilsu	
Blátt áfram, lífsleikni	Janúar, umsjón			126.000 kr.
Kynjafræði og kynfræðsla. Gestafyrirlesarar (t.d. Tölum saman, Sigga Dögg eða Fokkme-fokkjú)	Janúar: Tölum saman, salur og kvölddagskrá með forráðamönnum			180.000 kr.
Fáðu já, forvarnir gegn kynferðislegri misnotkun		Vor, náttúrufræði (kynjaskipti á		

		móti „netöryggi“)		
Hótel heimili	Vor, umsjón			
Mannréttindi og jafnrétti kynjanna	Árlegt jafnréttisþing	Árlegt jafnréttisþing	Haust, samfélagsfr. Árlegt jafnréttisþing.	40.000 kr.
Kynbundin starfshugsun			Vor, umsjón (námsráðgj.)	
Kynheilbrigði og velferð: vinnubrögð í ofbeldisforvörnum	Árlega námskeið/upprifjun fyrir starfsmenn undir hatti „Velferð barna og ungmenna í Garðabæ“			
Skýndihjálpi, námskeið fyrir starfsmenn	Ekki haldið 2018			
Eldvarnir, námskeið fyrir starfsmenn				58.500 kr.
Áfengi, tóbak og önnur fíkniefni				
Munntóbak, Jón Jónsson	Vor, umsjón			250.000 kr.
Marita, gegn áfengis og vímuefnanotkun		Vor, stærðfræði		
Netnotkun – stafræn borgaravitund				
Ýmis verkefni s.s. verkefni úr gagnabanka SAFT; umræðuhópar um netnotkun; innlagnir fagkennara og umræður í tengslum við verkefni sem unnin eru á netinu; gestafyrirlesarar	Haust og vor, upplýsinga- og tæknimennt SAFT fyrirlestur að vori	Vor, náttúrfræði (á móti „fáðu já“)	Vor, umsjón	

Kostnaður við aðkeypta kennslu í forvarnarverkefni með nemendum árið 2018, **samtals: 1.591.100 kr.**

Kostnaður við aðkeypta kennslu í námskeið til starfsmanna á sviði forvarna (yfirleitt greitt með styrkjum úr Endurmenntunarsjóði grunnskóla), **samtals: 58.500 kr.**